

FINANCIEEL

De tijd is gekomen: sluit de financiële casino's

Verklaring van de ATTAC's van Europa over de financiële crisis en de democratische alternatieven. 'ATTAC' staat voor Associatief netwerk voor een Taks op financiële Transacties en voor het Aansterken van de Civiele maatschappij.

*'Ontwapen de markten!' Toen Attac in 1998 werd opgericht, werd deze slogan geformuleerd tegen de achtergrond van de financiële ineenstorting in Oost-Azië. Ondertussen zijn we getuige geweest van andere crisissen, door financiële markten in Rusland, Brazilië, Turkije, Argentinië teweeggebracht, en van het uiteenspatten van de *nieuwe-economiezeepbel* in 2001.*

Op dit moment bevindt de rijke wereld zich in het midden van een crisis, de zwaarste sinds de Grote Depressie in 1929. De ineenstorting van Wall Street (september 2008) markeert het einde van een historische periode: die van het financieelkapitalistische systeem, dat enkel streeft naar maximumwinst, en door haar inherente tegenspraak zichzelf vernietigt. Zopas hebben de financiële drukgolven onze reële economie bereikt. De recessie startte in de VS, de EU volgde en uiteindelijk zal de volledige wereldeconomie worden beïnvloed. Het samentrekken van de economische activiteit zal de werkloosheid en ongelijkheid verhogen, wat loontrekkenden onder druk zal zetten om meer flexibiliteit op de arbeidsmarkt te aanvaarden (lees: lagere lonen en een zwakkere sociale bescherming). Een daling van de (gezamenlijke) vraag in rijke landen zal ook de kwetsbare economieën van de ontwikkelende wereld raken en er de armoede verhogen. En de millenniumdoelstellingen ten slotte zullen samen

%attac

met de doelstellingen van sociaal- en milieuvriendelijke, duurzame ontwikkeling, wereldwijd, volledig uit koers raken.

De financiële ineenstorting en de recessie komen samen met sterk gestegen voedsel- en olieprijsen, die tot hongeropstanden en een zware sociale crisis leidden in verschillende ontwikkelingslanden. De prijsverhogingen mogen dan wel veelvoudige oorzaken hebben, maar - zoals ook bij de verschillende financiële crisissen het geval - een aanzienlijk deel ervan kunnen we op rekening van speculatie schrijven: hedgefondsen, private equityfondsen¹ en andere institutionele investeerders leiden tot prijsspieken en instabiliteit. Zo was de trekker van de huidige crisis het bovenmatig verlenen van *subprimehypotheken*² aan de huishoudens in de VS, met de bijhorende, gebrekkige procedures voor zekerheid; de risicovolle leningen werden wereldwijd aan financiële instellingen en huishoudens verkocht. De aan de gang zijnde golf van wanbetalingen had dramatische gevolgen voor financiële instellingen zoals investerings- en handelsbanken of hedgefondsen. Maar momenteel deinen de gevolgen ook uit naar de niet-financiële sector: zowel de economische als de sociale en milieuvooruitzichten voor 2009 zijn somber voor een aanzienlijk deel van de wereld.

Wij vinden dat men beter had kunnen en moeten weten. Voorspellingen waren er in overvloed: van heterodoxe deskundigen zoals de Nobelprijzlaureaat Joseph Stiglitz, van Attac, van andersglobalistische bewegingen wereldwijd, sociale bewegingen en bekende, individuele critici. Zelf beseften de toezichhouders maar al te goed dat het systeem gewaagd was, maar het dominante geloof in de zelfregulering van de markt ondermijnde elke bereidheid om op te treden.

De crisis heeft systemische wortels. Daarom staan de structuur en de mechanismen van het systeem in zijn totaliteit op het spel.

financiële industrie, wat niet voldoende is. Het financieel kapitalisme kent immers ook rampzalige gevolgen voor de distributie en voor de democratie. De bankiers vragen staatsinterventie, want wat zij willen, is de verliezen socialiseren en de winsten voor zichzelf houden. De VS-reddingsacties van meer dan 700 miljard - de grootste in de geschiedenis van de mensheid - deze in het Verenigd Koninkrijk, in Duitsland, België, Nederland, IJsland en andere landen, bewijzen deze logica duidelijk: wanneer de financiële gemeenschap over hervorming spreekt, betekent dit in het gunstigste geval een fragmentarische (her)regulering en een crisisbeheer op korte termijn; een poging om de neoliberale koers te redden en na een tijdje terug over te kunnen gaan naar business as usual.

Wat er echter in het belang van de grote meerderheid

Onder druk van de crisis vraagt de heersende stroming van de financiële gemeenschap nu zelf om hervormingen. Deze voorstellen gaan echter niet ver genoeg aangezien ze de systeemproblemen die achter de crisis schuilen, niet aanpakken, maar zich integendeel richten op stabiliteitskwesaties en op de

van de bevolking nodig is, zijn echte veranderingen die naar een ander paradigma leiden: het financiële leven draagt in eerste instantie fundamenteel bij tot sociale rechtvaardigheid, economische stabiliteit en duurzame ontwikkeling. Wij kunnen niet toestaan de komende jaren terug te keren naar de status quo ante.

De crisis is niet het resultaat van sommige ongelukkige omstandigheden, noch van het mislukken van supervisie of schattende agentschappen, of van het wangedrag van enkele actoren: de crisis heeft systemische wortels. Daarom staan de structuur en de mechanismen van het systeem in zijn totaliteit op het spel.

De financiële markten vormen het centrum en de stuwende kracht van de neoliberale globalisering; ze ontwikkelden een dominante positie ten opzichte van de economie. Hier gaat een geschiedenis aan vooraf: tussen de belangrijkste munten voerde men in 1973 de vrije, zwevende wisselkoersen in; kapitaalcontroles werden afgeschaft; een proces van liberalisering en deregulering van de financiële markten én industrie zette zich voort, waarbij men zogenaamd onafhankelijke toezichthouders aanstelde; in de praktijk bleken zij het voorwerp te zijn van krachtig – en succesvol – lobbywerk vanuit de financiële industrie. Sindsdien

kenden de financiële industrie en haar mechanismen een snelle uitbreiding; de massa's financiële activa, schulden en het wereldwijde zoeken naar financiële winsten groeiden in tandem. Hierbij is het belangrijk om de forse versnelling van dit proces te herinneren, in de nasleep van 2001; toen herstelde de VS-economie van de *dot.comcrisis*, de dramatische stijging van zowel de binnenlandse schuld (vooral huishoudschuld) als het externe tekort (wat door de rest van de wereld wordt gefinancierd) in het bijzonder.

Al deze trends samen gaven aanleiding tot het oprichten van een nieuw economisch model, een nieuwe vorm van kapitalisme die sommigen *financiële globalisering* noemen, anderen *financieel kapitalisme* en nog anderen spreken van *aandeelhouderskapitalisme*. Hoe je het ook noemt, één ding is duidelijk: terwijl in vroegere tijden de financiële markten een ondergeschikte en instrumentele rol in de reële economie speelden, is deze verhouding tegenwoordig totaal omgekeerd. De greep van *financiële belangen* op de *reële* economie is enorm toegenomen: alle economische activiteiten zijn immers ondergeschikt gemaakt aan winsten op de financiële markt; men ontwikkelt financiële instrumenten dusdanig dat winsten enkel door de financiële markten worden gemaakt; tezelfdertijd slaagt men er niet in om stabiele besparingen en een duurzame productie in de landbouw waar te maken en *normale* klanten te dienen. De logica en dynamica van deze winstmaximalisering op korte termijn is nu in alle poriën van het economische en sociale leven doorgedrongen. Een perfecte mobiliteit van financieel kapitaal, het resultaat van een liberaal beleid, speelt een essentiële rol in de huidige wereldeconomie. Het creëert wereldwijde concurrentie, niet alleen onder multinationale firma's, maar tevens onder nationale staten, tussen hun sociale en fiscale systemen, en ten slotte tussen werknemers van verschillende delen van de planeet. Door een machtsverhouding ten gunste van bedrijven (in plaats van arbeiders) te creëren, leidde de kapitaaldominantie tot toenemende ongelijkheden, dalende arbeid, een daling van sociale- en milieunormen, evenals tot de privatisering van openbare goederen en diensten.

Samengevat: de 'vrijheid' van financiële actoren breidde zich uit, ten koste van een reusachtige meerderheid van mensen, en leidde tot economische activiteiten die

het milieu schaden. De mislukking van dit model is nooit zo duidelijk geweest als vandaag de dag: een voedselcrisis, een klimaatcrisis en een energiecrisis. Het model dat wereldwijd de steun van overheden kreeg, wordt nu volledig gewantrouwd. Daarom menen wij dat men duidelijke conclusies moet trekken, opdat de politieke en economische besluitvormers dit onhoudbare en onevenwichtige financiële systeem terug omkeren: gericht op menselijke behoeften, op gelijkheid en duurzaamheid.

Een historisch venster gaat hiermee open; met uitzicht op kansen. Of een echte verandering er komt, zal echter afhangen van de druk die de publieke opinie uitoefent.

Een ander financieel systeem is mogelijk: stabiliteit en solidariteit vóór winsten

Maar omwille van de complexiteit van het huidige financieel systeem, is het onmogelijk om de problemen met slechts met één instrument op te lossen; er is geen punt van Archimedes; een doos vol instrumenten zal noodzakelijk zijn. Honderden voorstellen - alle controversieel - zullen in de nabije toekomst opduiken. Toch kunnen we een aantal basisvereisten vastleggen waaraan een voorstel moet voldoen, wil het emancipatorische hervorming brengen.

1. Systematische veranderingen in plaats van fragmentarische reparatie

Het gehele financiële systeem in zijn neoliberale vorm, bewees economisch onstabiel, inefficiënt en, meer nog, schadelijk te zijn voor gelijkheid, algemeen welzijn en democratie. Vandaar dat er systematische veranderingen nodig zijn. Één van de belangrijke doelstellingen daarbij is het breken van de neoliberale pijlers, de wereldwijde mobiliteit van kapitaal in het bijzonder. Een aantal regelgevende maatregelen zijn onaanvaardbaar doordat ze rijken beschermen en oppervlakkige hervormingen beogen (denk aan loutere transparantie); ze richten zich enkel op het handhaven van door activa gedreven kapitaalaccumulatie of zuivere financiële stabiliteit.

2. Een nieuw Bretton Woods³ in plaats van 'zelfregulering van de markten'

De crisis toont aan dat markten die functioneren zonder politieke regelgeving of democratische verantwoordingsplicht, rampzalige resultaten geven. Daarom is een democratische controle vereist, zo ook internationale samenwerking in plaats van vernietigende concurrentie tussen nationale economieën.

Of een echte verandering er komt, zal echter afhangen van de druk die de publieke opinie uitoefent.

In economische en financiële besluitvorming moeten duurzame ontwikkeling en de rechten van de mens (in alle drie de generaties) voorrang krijgen.

Een passende institutionele organisatie onder auspiciën van de VN, moet het financiële systeem strikt regelen en heroriënteren. Het zal gepaste zorg vragen om een dergelijke organisatie te vormen die verantwoordelijk en proactief naar gelijkheid en duurzaamheid werkt, en voldoende voldoende geschikt is om financiële crisissen te verhinderen (in plaats van ze op te vangen). Ter voorbeeld: de besprekingen om ten eerste het IMF een mandaat te geven om het verband tussen financiële markten te controleren, en ten tweede de echte economie aan de VN te geven; ook het verband tussen de financiële markten, armoede en duurzame ontwikkeling zou men moeten

beoordelen. Het vraagt ook een sterke internationale tussenkomst om de opeenhoping van hoge handels-/rekeningsoverschotten in het ene land en de hoge handelstekorten/schulden in het andere (momenteel de VS versus China) te verhinderen. Een dergelijk VN-lichaam moet ook het forum voor besluitvorming zijn dat de maat bepaalt waarmee financiële dienstverlenende maatschappijen en hun financiële producten of diensten worden geliberaliseerd en de vrijheid van kapitaalverkeer wordt beperkt. Dit zou betekenen dat dergelijke besluiten niet in algemene overeenkomsten over handel in diensten (GATS-akkoorden van de WTO) of in vrijhandelsovereenkomsten (FTA) worden genomen, zoals dit momenteel het geval is.

Het toezicht op nationaal vlak enerzijds, en de internationale samenwerking tussen regelgevende en toezieende organismen (vooral op het niveau van de EU) anderzijds, dient versterkt en democratisch te worden, en verruimd met een mandaat om sociale behoeften te dienen. Wij menen ook dat de participatie van zowel vakbonden, consumenten en andere betrokkenen/belanghebbenden in regelgeving verzekerd moet zijn. Het toezicht zien wij als een deel van de openbare supervisie die een mandaat heeft om het maatschappelijk effect te beoordelen (bijvoorbeeld vermijden van financiële producten, leningen en maatschappijen die het milieu vernietigen). Wat het directe crisisbeheer betreft, vragen wij om een hechte internationale samenwerking op Europees niveau, (Zwitserland en Rusland inbegrepen) en op transatlantisch niveau.

Op onbeperkte vrijhandel en wereldwijde mobiliteit van kapitalen moeten grenzen komen. De dogmatische *openheid* van goederen, diensten en financiële in- en uitstromen willen wij vervangen door een meer gedifferentieerde aanpak. Nieuwe internationale overeenkomsten moeten andere doelstellingen promoten dan/boven de vrije stroom van kapitaal, goederen en diensten stellen: financiële stabiliteit, belastingrechtvaardigheid, sociale rechtvaardigheid en duurzaamheid. De sociale rechten en de historische veroveringen van arbeiders mogen door deze verdragen niet in gevaar komen; integendeel, zedien internationale solidariteit, in plaats van concurrentie, te bevorderen.

3. De financiële marktverheersing doorbreken

De basisrichtlijn voor een echte verandering beoogt het doorbreken van de overheersing van financiële markten over de reële economie. We schetsen enkele geschikte instrumenten voor dat doel.

- Belastingheffing op alle financiële overdrachten, met inbegrip van muntransacties, om de speculatie te belemmeren, de snelheid van financiële markten te vertragen, en het nefaste kortetermijndenken bij de financiering van eerlijke en duurzame handel te stoppen. Dit omvat een multilaterale belasting op alle muntransacties, om speculatieve grensoverschrijdende transacties op korte termijn te ontmoedigen.
- De nationale autoriteiten moeten eenzijdig een passende belastingheffing op nationale beurstransacties opleggen om speculatie tegen te houden en om een meer progressieve belastingheffing te verzekeren.
- Een verbod op de verwezenlijking van wereldwijde financiële industrieconglomeraten, die te groot om zijn om te mislukken, maar te complex zijn om alle potentiële risico's te beheersen.
- Progressieve belasting op inkomen uit kapitaal. Concentratie van rijkdom is een hoofdfactor die bijdraagt tot het zwellen van financiële markten. Om financiële markten te vertragen en te stabiliseren, is dus een aanzienlijke herverdeling van inkomsten en welvaart van de rijken naar de armen vereist evenals een vermindering van de stimulansen om buitensporige winsten te maken en belastingontwijkende mechanismen te gebruiken (wat door rijken en zelfs de financiële industrie gebeurt).

Een passende institutionele organisatie onder auspiciën van de VN, moet het financiële systeem strikt regelen en heroriënteren.

- Vóór alle *herverdeling*, moet het economische beleid enkel voor *verdeling* zorgen: lonen hoeven niet langzamer te groeien dan de productiviteit (behalve in geval van werktijdvermindering) en het werk moet eerlijk worden gedeeld.
- De privatisering van sociale stelsels en van belangrijke infrastructuur zoals energie en spoorwegen dient men tegen te houden en, waar het al gebeurde, terug te schroeven. Wij vragen tevens dat men de privatisering van pensioenfondsen herziet, aangezien dit aanleiding gaf tot het scheppen van kapitaal dat de wereld afschuimt, op zoek naar hoge winsten; bovendien investeren deze in aandelen van maatschappijen die sociaal en ecologisch onverantwoord zijn.

4. Het effect van de crisis op de reële economie verlichten en het speculant-betaaltprincipe invoeren

Vermits het huidige financiële systeem en zijn ineenstorting de reële economie en de maatschappij hebben beïnvloed, zijn noodprogramma's die de gevolgen voor de reële economie en de samenleving verlichten, dringend nodig.

Gezien de ernst van de crisis, zouden afkooppakketten wel eens onvermijdelijk kunnen zijn om de totale instorting van het financiële systeem te verhinderen. Maar aan deze reddingspakketten moet men strikte voorwaarden verbinden, met uitsluiting van morele gevaren. In gevallen waar de afkoop zonder nationalisering succesvol is, dienen de aandeelhouders de kosten - met inbegrip van interesten - terug te betalen. Waar dit niet mogelijk is, verwerft de staat aandelen of nationaliseert zij de onderneming volledig.

Wij menen dat hoofdzakelijk diegenen die verantwoordelijk zijn voor de crisis - en fortuinen vergaarden - de algemene kosten van liquiditeitsinjecties, afkopen en verlichtende maatregelen moeten betalen. Dit vraagt om een speciaal crisisfonds in elk land, dat gevoed wordt door een éénmalige extra belasting op alle inkomens uit kapitalen boven de 50 000 euro, en door 1 procent extra belasting op alle bedrijfswinsten en winsten in de financiële sector. Een deel van dit fonds kan worden gebruikt, op internationaal niveau, voor de hulp aan arme landen die door de ineenstorting lijden en door de voedsel- en grondstoffenprijscrisis getroffen zijn.

Bovendien zijn wezenlijke openbare investeringen nodig in sectoren als sociale infrastructuur, het onderwijs, de cultuur en het milieu, om er een hogere werkgelegenheid te creëren en duurzame ontwikkeling te ondersteunen; deze sectoren kampen met een gebrek aan investeringen.

5. Hervorming van de EU: democratische controle over de Europese Centrale Bank

De EU verdient speciale aandacht. De financiële dimensie in het Verdrag van Lissabon en in andere verdragen wordt gestalte gegeven volgens het neoliberale dogma. Artikel 63 van het Verdrag over het Functioneren van de Europese Unie (ex art. 56 ECT) moet worden gewijzigd: het verbiedt namelijk alle beperkingen op het vrije kapitaalverkeer, niet alleen binnen de EU, maar ook naar alle derde landen; daardoor creëert het de perfecte voorwaarden voor de overweldigende financiële greep op de maatschappij. Er zijn goede redenen om het verkeer van kapitaal gedeeltelijk te beperken: het waarborgen van financiële stabiliteit, het vermijden van belastingontwijking en - concurrentie, en het

mogelijk maken van de uitvoering van een werkgelegenheidsbevorderende monetaire politiek, zonder risico op kapitaalvlucht. Wij dringen ook aan op de beperking van de vrijheid van vestiging (art. 49), die toelaat dat kapitalen vrij migreren naar waar de voorwaarden het gunstigst zijn en financiële instellingen vrij laat om asiel te zoeken in de City of Londen of waar dan ook.

De besluitvorming over financiële regelgeving en controle, op Europees niveau en in de lidstaten van de EU, vraagt een volledige herziening en heroriëntering: weg van de steun aan groei en aan het concurrentievermogen van de financiële industrie. Er moet een gemeenschappelijk systeem van regelgeving en toezicht worden opgezet, dat volgens de hoogste normen werkt (en niet volgens de wedren-naar-de-bodemlogica). Wij vragen tevens dat parlementen regelmatig nagaan of de juiste verordeningen in verband met de financiële markten en industrie op hun plaats zijn. Het Europese parlement moet het recht hebben om regelgeving te introduceren. De verordeningen van de EU dienen alle noodzakelijke criteria voor de financiële industrie te bepalen, dit is, voor het lenen, voor risicobeoordeling, investering, en voor het uitgeven van aandelen of de activiteiten van investeringsbanken; zodoende worden financiële middelen en diensten slechts aan duurzame activiteiten en aan de uitroeiing van armoede verstrekt.

Voorts is ook een verandering van het monetaire beleid van de Europese Centrale Bank (ECB) noodzakelijk. Deze bank staat in het eigenlijke centrum van het neoliberalisme in Europa: hij steunt namelijk volledig op de monetaristische ideologie door zich te verbinden aan prijsstabiliteit, ten koste van werkgelegenheid, sociale

Er zijn goede redenen om het verkeer van kapitaal gedeeltelijk te beperken: het waarborgen van financiële stabiliteit, het vermijden van belastingontwijking en - concurrentie, en het mogelijk maken van de uitvoering van een werkgelegenheidsbevorderende monetaire politiek, zonder risico op kapitaalvlucht.

rechtvaardigheid en economische stabiliteit. Volledig in lijn met de neoliberale ideologie, is het zogenaamd onafhankelijk en helemaal niet onderworpen aan een democratische controle. Wij eisen de democratische controle over deze instelling waarvan het beleid drastisch het lot van de burgers beïnvloedt. Wij zijn het niet eens met de ECB als ze de inflatie van consumptieprijzen onder de 2 procent wil beperken - dit is een centrale pijler van een liberaal beleid. In plaats daarvan, willen wij dat de ECB zich concentreert

op werkgelegenheid en een rechtvaardige verdeling. In het jaarverslag van de Bank voor Internationale Betalingen (BIB, juni 2008) lezen we zelfs het advies dat het rentevoetbeleid van de Centrale Banken niet alleen de inflatiecijfers moet bekijken, wil men de rentevoeten laag houden, maar ook het effect moeten beoordelen van rentevoeten bij *buitensporige en ondoordachte groei*, het ontstaan van zeepbellen en excessieve bestedings- en productiepatronen. Dat de ECB de rentevoet verhoogde als reactie op de olieprijsstijging, was volledig in de lijn met het neoliberale dogma. Hoewel de verhoging van relatieve prijzen, zoals in het geval van olie, niet met inflatie (dit is een verhoging van alle prijzen) mag worden verward, schilderde Frankfurt het inflatiespook op de muur. Nochtans is in de huidige conjunctuur de inflatie niet het probleem, maar wel recessie en werkloosheid. Het beleid van de ECB versnelt en verdiept de crisis waarin de EU zich verder ontwikkelt. De financieel vriendelijke, monetaire en economische besluitvorming van de samenleving zal echter worden verbeterd, wanneer de volledige controle en de transparantie van lobbywerk en *overleg* door de financiële industrie en andere grote bedrijven, zal worden beperkt en verantwoordelijk gemaakt; te beginnen met volledige transparantie.

6. Hervormingen in centrale delen van het systeem

Gezien de crisis, vereisen sommige hoekstenen van het huidige systeem speciale aandacht.

Hoofdeisen en voorzichtige praktijken in het bankwezen

Men dient de hoofdeisen ten aanzien van banken te bevorderen. In dat opzicht was Bazel II een stap in de verkeerde richting. Daarom is Bazel III nodig, met gevolgtrekkingen uit de ineenstorting.

Off-balanceovereenkomsten die in het hart van de huidige crisis staan, moet men verbieden. De procedures van effectisering moeten beperkt worden tot instellingen die onder de strikte controle van overheden staan. De gewaagde procedures van effectisering, zoals in beleende schuldverplichtingen (*Collateralized Debt Obligations*) verdienen tevens een verbod; het

primaire doel was de massale wederverkoop van subprime leningen. Wij vragen een verbod op speculatieve financiële producten, vooral in voedsel, maar waar ook dat ze een destabiliserend effect hebben. Of als strikt minimum: hoe groter het financiële conglomeraat, hoe minder het speculatieve producten kan verkopen of verhandelen. Toezichthouders dienen alle nieuwe financiële producten te testen op hun effect op de financiële stabiliteit en op de samenleving, voordat ze worden toegelaten. Investeringsbankieren moet inkrimpen tot een niveau waar het volume ervan geen enkel systemisch risico meer vormt. Wat overblijft van investeringsbankieren, brengt men dan volledig onder regelgeving en supervisie en scheidt men van andere financiële diensten. Alle activiteiten van het investeringsbankwezen zouden criteria moeten bevatten die duurzame ontwikkeling van maatschappijen bevorderen (bijvoorbeeld: aandelen bevorderen van maatschappijen die milieuvriendelijke producten produceren). Alle financiële conglomeraten die detailhandel (retail) en investeringsbankieren omvatten, handel in securities of verzekeringen moet men herstructureren of scheiden; het toezicht dient volledig te worden aangepast aan

---

Toezichthouders dienen alle nieuwe financiële producten te testen op hun effect op de financiële stabiliteit en op de samenleving, voordat ze worden toegelaten.

Volledig in lijn met de neoliberale ideologie, is het ECB zogenaamd onafhankelijk en helemaal niet onderworpen aan een democratische controle. Wij eisen de democratische controle over deze instelling waarvan het beleid drastisch het lot van de burgers beïnvloedt.

---

de resterende conglomeraatstructuren. Wij vragen ook om de afschaffing van het hoge bonussysteem aangezien het aanzet tot gewaagd gedrag vanuit het topmanagement, zonder verantwoordingsplicht wanneer de financiële maatschappij of zijn (arme) klant hoge verliezen maakt.

Versterking van de openbare financiële sector en het bankwezen zonder winstoogmerk

Na de tweede Wereldoorlog in Europa deed het plaatselijk georiënteerde, openbare bankwezen zonder winstbejag, goed werk. In de loop van de laatste twee decennia zijn deze banken meer en meer gefusioneerd en veranderden ze in winstbeogende, commerciële banken waarvan de aandelen op de beurs worden verhandeld. Een ontwikkeling naar het Angelsaksische marktgebaseerde financiële systeem. Deze trend moet men keren: de openbare banken en banken zonder winstoogmerk moet men versterken en van de EU-concurrentiewetgeving vrijstellen; de gemeenschap zou ook minstens enkele zeer belangrijke banken moeten bezitten om stabiele financiën voor duurzame ontwikkeling te verstrekken; ten slotte vragen wij dat de opnieuw genationaliseerde banken en die banken waarin de staat aandelen bezit ten gevolge

van afkopen, een herstructurering krijgen om maatschappelijke behoeften te kunnen dienen (zoals betaalbaar krediet voor duurzame projecten en ondernemingen, universele toegang tot goede fundamentele financiële diensten, enzovoort).

Beoordelingsagentschappen komen onder openbare controle

In de huidige crisis faalden de beoordelende agentschappen erg; evenals in bijna alle crisissen van de laatste decennia. Vandaar menen wij dat deze onder openbare controle moeten komen. Wij denken daarbij aan een fonds, gevoed door alle beoordelinggebruikers en uitgevers van financiële producten, vanwaaruit een agentschap wordt betaald. Nu zijn het de stropers die de boswachters betalen: de agentschappen beoordelen maatschappijen die hen betalen. Ze moeten bovendien naast de financiële aspecten, ook sociale en milieurisico's in overweging nemen. Ten slotte vragen wij dat de regels voor accounting opnieuw een (inter) gouvernementele zaak worden. De accountants slaagden er namelijk niet in om de zwakheden in de systemen voor risicocontrole van financiële instellingen, bloot te leggen. Ze stonden ook toe dat men sommige activiteiten in de *subprimehypotheekmarkt*, en derivaten en andere activa niet in de balansen opnam.

Regelende fondsen; vooral hedgefondsen en privé-gelijkheidsfondsen

Wie heeft hedgefondsen nodig en wat is hun nut voor de economie? Toen bij de G8-top in 2007, de Duitsers meer transparantie vroegen voor hedgefondsen, stelde men dat deze fondsen een nuttige functie hebben, omdat zij risico's nemen die anderen niet bereid zijn te nemen. In werkelijkheid zijn deze risico's de speculatie-risico's met als enig doel maximumwinst. Er vloeit geen voordeel voor de economie voort uit deze verrichtingen; integendeel, ze destabiliseren het systeem. De praktijken van hefboomwerking brengen het risico over naar de banken en zouden helemaal niet mogen plaatsvinden; het huidige verbod op kortetermijnverkopen is ontoereikend. Van hedgefondsen beweren dat ze een risicopreventie-instrument zijn, is hetzelfde als aan een pyromaan de taak geven van brandpreventie. De hedgefondsen moeten worden verboden: wij menen dat regelgevers en toezichthouders moeten verhinderen dat banken zaken doen met hedgefondsen, gelokaliseerd in fiscale paradijzen. Niemand heeft hedgefondsen nodig behalve rijke individuen en institutionele investeerders op zoek naar zeer riskante maximumwinst.

De privébeleggingsfondsen zijn ook een stabiliteitsrisico gebleken en hebben als transportband gediend van aandeelhouderskapitalisme naar de reële economie. Een dergelijk ondoorzichtig bedrijfsmodel moet men tegenhouden. Als alternatief hiervoor kan men stimulansen creëren om banken veel meer te betrekken in de financiering van bedrijven en risicodragend kapitaal; wij denken daarbij in het bijzonder aan kleine en middelgrote ondernemingen en aaneenhoofdrol voor openbare banken in de financiering.

Meer algemeen zou de EU alle soorten fondsen via een richtlijn moeten regelen: alle fondsen dienen verplicht hun investeringsstrategieën en beheersvergoedingen te publiceren. Daarnaast vragen wij een verbod op bepaalde investeringsstrategieën (bijvoorbeeld naakte verkopen), een beperking van het ontleende krediet (hefboomeffect) en een plafond voor activa onder controle. De winsten die fondsen maken moeten bovendien veel zwaarder worden belast dan inkomen uit arbeid. Fondsen die geen wettelijke zetel in de EU hebben (bijvoorbeeld in offshorecentra) of die niet voldoen aan de EU-normen, zouden geen toegang tot de EU mogen krijgen.

Van hedgefondsen beweren dat ze een risicopreventie-instrument zijn, is hetzelfde als aan een pyromaan de taak geven van brandpreventie.

Sterke beperking van derivaten

De financiële derivaten zou men enkel op de beurs mogen verhandelen, gestandaardiseerd en gemachtigd door een toezienend lichaam; zoals men farmaceutische producten op hun negatieve (langetermijn)effecten beoordeelt. Wanneer ze van zuivere speculatieve aard zijn, moeten de derivaten worden verboden. Handel *van onder de toonbank* kan niet.

Offshorecentra

Wie heeft offshorecentra (OFC's) en fiscale paradisijs nodig? Enkel rijke individuen en institutionele investeerders die hun activa voor belastingautoriteiten willen verbergen, maffia, terroristen, wapenhandelaren en andere misdadige krachten die geld willen witwassen. Er is geen enkel redelijk economisch argument om de economische status van dergelijke gebieden te handhaven. Daarom zou men hun economische functie volledig moeten sluiten. Zolang dit niet mogelijk is, omdat sommige grote rijke landen zichzelf als OFC's handhaven en anderen beschermen, kan een reeks unilaterale maatregelen worden gebruikt: variërend van het opheffen van de bankgeheimhouding van de banken onder hun soevereiniteit, tot het verplichten van banken om hun filialen in de belastingparadijsen te sluiten, alsook een hoge heffing op transacties met OFC's. De EU-*spaarrichtlijn* moet een uitbreiding krijgen naar alle inkomens uit kapitaal (momenteel slechts rentebetalingen) tot aan rechtspersonen (nu slechts natuurlijke personen); het mechanisme voor automatische informatie-uitwisseling moet men tot Oostenrijk, België en Luxemburg uitbreiden (op dit moment 24 landen). De sluiting van deze gaten in de wetgeving is een voorwaarde om een geloofwaardige druk uit te oefenen op andere belastingparadijsen, zoals Zwitserland of Liechtenstein, om hun bankgeheimhouding op te geven en om mee te werken aan een internationale informatie-uitwisseling.

De maatregelen tegen het kortetermijnaandeelhoudersbeleid

John Maynard Keynes raadde aan dat 'investeerders zouden huwen met hun activa', om zodoende langetermijninvesteringen aan te moedigen en schadelijke speculatie op korte termijn te belemmeren.

De macht van kortetermijngeoriënteerde aandeelhouders zou men kunnen beperken door het aandeelstemrecht te koppelen aan een minimumperiode van vijf tot tien jaar aandeelbezit, en door het verbod op aandelenopties, die managers ertoe aanzetten om slechts interesse te hebben voor de prijs van het aandeel. In plaats daarvan zou men de beheersvergoedingen kunnen plafonneren en gedeeltelijk koppelen aan een indicator van algemeen welzijn. Voorts zouden vakbonden, consumenten en andere betrokkenen efficiënte participatierechten moeten krijgen in de besluitvorming van bedrijven.

Het reguleren van de schuldenlast van huishoudens

Wij vragen de plaatsing van een beperkte regelgeving op de schuldenlast, op de eerste plaats voor huishoudens. Dit kan door het opleggen van plafonds op de verhouding van terugbetalingen en interesten op inkomen, in elk land. De huisvesting van sociale lagen met een lagere koopkracht is één component van sociale programma's namens de overheden. Het mag niet het voorrecht worden van de ergste segmenten van de private financiële instellingen. Wij steunen sterk de voorstellen voor een nieuwe afschermingsprocedure, die zou toelaten dat huiseigenaars die diep in de schulden zitten, huurders worden. Nochtans zou de toegang tot individueel woningbezit niet de belangrijkste doelstelling van sociale programma's mogen blijven. Wij eisen een echte openbare sociale huisvestingsontwikkeling, met hoge sociale diversiteit en ecologische normen.

Attac Vlaanderen,

Attac Oostenrijk, Attac Finland, Attac Frankrijk, Attac Duitsland, Attac Hongarije, Attac Italië, Attac Noorwegen, Attac Polen, Attac Spanje, Attac Zweden, Attac Zwitserland, Attac Nederland, Attac Marokko, Attac Togo.

Eric Goeman
 Woordvoerder Attac Vlaanderen
 Eric.goeman@attac.be - www.attac.be

NOTEN

- ¹ *Hedge fund*: beleggingsfonds dat grote winsten tracht te behalen door met swapoperaties (ruil door twee of meer partijen van interestverplichtingen) te speculeren op tegengestelde koersbewegingen op financiële markten.
 Private equityfund: risicodragend vermogen afkomstig van beleggers (privaat vermogen), dat gebruikt wordt voor de financiering van niet-beursgenoteerde bedrijven.
- ² *Subprime* hypotheek: als obligaties verpakte, gebundelde hypotheken in het laagste segment.
- ³ *Bretton Woods*: akkoord dat leidde tot de oprichting van het IMF, de wereldbank en de herinvoering van de goudstandaard.